

Dialek-lès

naam:

Groep:.....

Sjoal:.....

'Sjpele mèt weurd en klanke'

Wérksjrif veur groep 7/8 van de basissjoal in Valkeberg, Brookhem, Houthem, Vilt, Berg, Terbliet, Sub en Sjin op Geul.

Basismateriaal: 't [Valkebergs Leesplunkske](#) (A3 formaat)

Väöl succes!!

dialek-lès 1

Leze en sjrieve höbbe veer in de aafgeloupe 6 jaor op sjoal gelièrd. De meiste weurd geve dus gein probleme. Tenminste es 't Nederlandse weurd betröf. Zoa gouw es veer weurd in 't plat' huère en wille sjrieve, vinge veer dat bès waal lestig. Sóms ies dat ouch waal zoa meh dèks ouch neet.

>Want väöl weurd in 't plat zint gewoon 't zelfde es in 't 'Hollands' (Nederlands) Kiek mer: thee, koffie, fiets, voetbal, tent, tennis, sex, radio, programma, klapper, deur, gewoon, leuk, lekker, hamer, kamer, pan, wang, hand, vinger, braaf, bang, papier, kalender, drie, zeve-drinke-keuke, wandele-renne-zinge-lache(in 't plat zónder **n** gezag en gesjreve) , kas, wach, zach , nach, ach, ves, rech, (in 't plat zónder **t**)

Opdrach 1 : zeuk zelf nao veurbeelde, (dat ies miè werk dan 't opsjrieve!.) Probeer 't mer ins. Dink b.v. aan ein bepaalde situatie zoa-es 'in de keuke' , 'op sjoal' of ' op sjtraot'. (Iersj 't woord veur diech (dich) zelf zègke en dan hie-ónder opsjrieve .)

.....
.....
.....

>Dao besjtoon ouch weurd die in 't plat gebruuk were en in 't Nederlands neet of andersj .

Doe moes good loestere nao de oetsjpraok. Es doe dat kritisch deis dan këns doe 't waal sjrieve, want dao kómme gein vraem klanke (lèttersj) in veur.

Lees mer ins: **daak, tas, oug , knoup , loch, piel, kies(kis), rink, weeg, flesj (lèt op de sj), hoes, loetsj, un, kruus, buul, beursj, meule, zeip, Lei.**

Dat zint weurd die op **'t Valkebergs Lees (laes)plunkske** sjtoon.

Nog ein paar ander veurbeelde:

ein, veer, vief, neuge, naas, erm, bein, sjtool, tuut, zjwegel
Geer zeet vreug. Iech (ich) bin weg. Dat kind ies (is) leef. Doe bies (bis) gek. Dat mein iech (ich) neet. Linda ies (is) verleef op Thomas. De juffrouw geit veurleze oet ein book.

Opdrach 2 : Lees(laes) de veurbeelde in 't plat en zègk daobie de Nederlandse vertaling.

Opdrach 3 : Zeuk en sjrief eige veurbeelde: (Loester good bie 't kalle en dan pas sjrieve.)

.....

dialek-les 2

> `t Weurt noe lestiger. Sóms kums doe weurd tege mèt klanke , die wats doe neet op sjoal gelièrd höbs um te sjrieve. Waal höbs doe die dèks huère kalle door dien mam of diene pap, opa , oma, vrundsjes of vriendinnekés.. Zelf sjprieks doe die weurd (mesjiens) ouch.

In `t plat höbbe veer miè klanke es in `t Nederlands. Die klanke were mèt de volgende lètterteikes aangegeve op `t Leesplenkske:

maon, doas, kómp, kiès, hègk, zaeg, vösj, kuèl, sjäöp.

.....

Opdrach 4 :Lees dees weurd hiebove mer ins en sjrief de Nederlandse vertaling d'r ónder.

Vraog 5 : Wat is 't versjil in sjpelling van 't dialek woord t.o.v. 't Nederlandse woord?

Opdrach 6 : Zeuk noe zelf veurbeelde van weurd mèt die typische dialeeklanke . Ièrsj weer in diech (dich) zelf zègke, daonao vergelieke mèt 't veurbeeld op 't plenkske en dan opsjriewe.

Weurd mèt ein ao (maon).....

.....

Weurd mèt ein oa (doas).....

.....

Weurd mèt ein ó (kómp).....

.....

Weurd mèt in è (hègk).....

.....

Weurd mèt ein ae (zaeg).....

.....

Weurd mèt ein ö (vösj).....

.....

Weurd mèt ein uè(kuèl).....

Weurd mèt iè (kiès).....

Weurd mèt ein äö (sjäöp).....

dialek-lès 3

Kiek ins good nao de teikeninge. Wae zuut ein versjil mèt 't groat plunkske?

Opdrachte:

- 1 Kleur dit **Valkebergs-Laesplunkske** nao 't veurbeld, dat (in 't ech) veur diech(dich) sjteit.
 - 2 Völ in: **de kleure** die iech (ich) gebruuik höb, zint de volgende:
-

- 3 Zèt eine sjtreep ónder **die** kleurname,die **andersj** gezag en gesjreve were es in 't Nederlands.

- 4 Bekiek ins alle klinkersj in de weurd op 't plunkske. Sjrief de **lang (dubbel) klinkersj** op:
-

- 5 Ondersjtreep noe weer de typische lètterteikes.

- 6 De **korte** klinkersj oet `t Leesplunkske zint:
-

- 7 Ondersjtreep de typische lètterteikes.

- 8 Welke weurd höbbe eine' **lange** klinker, meh were **kort** oetgesjproke ? :
-

Dialeklès 4 woordzeuker

Opdrach:

Zeuk de meiste weurd mèt dezelfde lèttersj bie-ein!

(doe këns törve of gebruuk ummer ein ander kleur)

"Wae vingk de meiste weurd mèt ein ao? wae vingk de meiste weurd mèt oa?

ääö? mèt uè? mèt iè? of mèt ae? Of mèt sj? Of mèt è; mèt ö; mèt ó; mèt zj?

Sjuur	patsj	mötsj	blötsj	poat	zjwaam	daak
rouk	goonsdeg	gaon	aete	zölder	maot	tas
naat	sjotel	oer	haore	sjóffel	tesj	kerteer
piel	kèrk	praek	biel	sjoeffel	sjöp	kemme
moer	sjtool	loewe	naaksj	reek	raek	sjtaak
baek	sital	baeje	wesj	good	beek	sjnoor
wief	kael	kies	sjief	sjtóm	kal	moos
mangel	sjpang	sjièr	mesjien	broad	boch	
keplaoon	sjoal	sjtraof	meister	book	laok	bloat
teikene	keuning	loch	iever	vrie	gries	zjwumme
sjpaor	laeze	goaje	loetsj	nónnevot	leech	
hoes	waeg	rekene	raekene	raege	klumme	sjtumbös
sjäöp	sjtraot	sjpele	moes	hond	knien	weeg
boetse	humme	puntmötsj	druège	bóm	väöl	ies
knuipke	sjoal	baom	kiès	vaege	kere	kaere
reem	huuj	sjuus	koesj	Geul	maoge	zoum
zuime	good	fìës	doorsj	tièn	buul	poet
nao	druime	zaeg	draod	noat	noad	meule
gölle	verke	kuusj	sjtout	nièje	tesj	rink
Lei	veer	euver	kriège	paerd	flesj	haoknaold
undersjte	un	zès	baer	póp	sjtrikke	sjtriekke
beursj	zeivere	sjelle	puène	vrieje	peer	proem
ummer	Brookhem		Sjtröch	Sjin	käöre	fibberwarie
versjèt	raege	lepel	kruus	boan	neuge	blaere
tiène	kroepé	laepel	meug		sjtum	mets
bèd	kuèl	aoend	sjtaart	róntelum		sjlaope
bruèdsje		sjuèlke	voel			mörge
						sumpel

Dus:x oa |x ao |x uè |x iè |x ae |x äö |

.....x è |x ö |x ó |x sj |x zj |

Opdrach 1: Zègk ‘t verkleinweurd en sjrief ‘t op .

Ein tas weurt teske. (a weurt: e) **sjtal:**

Val:..... bal:..... pak:..... vak:..... kwas:..... klas:.....

Ein sjaop,weurt : sjäöpke! (ao weurt : äö) **paol :**

paort:..... kaord:..... jaor:..... baom:..... aove.....

Ein book, weurt : beukske! (oo weurt: eu) **look :**

poort:..... bloom:..... voot:..... pool:..... ove.....

‘t Verkleinwoord van knoup ies: knuipke! (ou weurt ui) **oug :**

vrouw:..... kous:..... touw:..... houp:.....

‘t Verkleinwoord van hoes ies : huuske (oe weurt uu) **sjtroek :**

moes:..... doef:..... moel:..... proem:.....

‘t Verkleinwoord van doas ies duëske! (oa weurt uè) **broad :**

koar:..... roas:..... sjoal:..... sjoat:.....

‘t Verkleinwoord van kómp ies kumpke (ó weurt u) **knóp:**

zón..... blóm:..... jóng:.....

‘t Verkleinwoord van bok ies bökske (o weurt ö) **kop:**

golf:..... wolk:..... mop:..... pot:.....

.....

.....

.....

.....

Lèt op: eine zaal weurt ein zaelke; ein zaeg weurt zaegske; ein kaart weurt keertsje en een keerts weurt keertske.

dialek-lès 6 meervoud

* **Opdrach 1 : Maak ins miè: Veer goon weer oet van de weurd op 't leesplunkske.**

daak/daker ,daag..... tas.....bal.....sjtal.....band.....
hand.....maon.....baom.....oug.....knoup.....
doas..... broad.....potload.....mezieknoat.....
book.....sjtool.....dook.....sjoon.....kómp.....
hónđ.....boch.....dop.....rok.....sjtop.....pot.....
bok..... vot.....piel.....wief.....kies.....
kis..... fiès.....rink.....krink.....hègk.....(lèt op de gk),
hèk..... lès.....bèd.....zaeg.....baer.....
paer.....peerd.....paerd.....waeg.....weeg.....
weeg.....flesj.....mets.....vlek.....hoes.....
moes.....kroek.....loetsj.....koetsj.....stjoek.....
knoep/knóp.....sjtroek.....poep(póp).....
un.....humme.....ummer.....vösj.....sjtök.....
brögk.....(lèt op de gk) mögk.....rögk.....kruus.....
sjuur.....tuut.....buul.....kuul/(sjtek).....beursj.....
meule.....sjtein.....trein.....sjäöp ies meervoud van

* **Opdrach 2 :** Lees de volgende zin :

Op ein taofel in dae kraom sjtaon groate gael roaze naeve 'n roa sjroapsdoas !

* **Opdrach 3 :** Drie versjillende dialek-klanke kómme hie in veur. Welke? Sjrief ze mer op :

.....
Ezelsbrögkske: Weurd ,die in 't dialek mèt ein ie were gezag en die in 't Nederlands een ij- klang
höbbe, were in de Nederlandse sjpelling mèt ein lang ij gesjreve! b.v. piel=pijl; pien=pijn

* **Opdrach 4 :** Zeuk ander veurbelde en sjrief ze op :

.....
.....
Wae wèt ein oetzondering / oetzundering?

Neet ederein in Groat Valkeberg kalt 't zelfde plat. Hie en dao were dezelfde weurd versjillend oetgesjproke. De juffrouw of de meester kalt mesjiens ein bietteke andersj es doe? Welke weurd zaet zie of hae bv. andersj?

Ein paar veurbeelde van die versjille :

In Sjin op Geul en in Sjtröch zègke de luuj: d'r Huub, d'r dokter, d'r sjlechter, d'r fiets, d'r knien , d'r auto, d'r computer, enz. (**D'r** gebruuke ze dan allein veur ein mannelijk zelfsjtendig naamwoord.) Vrouwe kriege veur de veurnaam : '**t**: b.v. 't Annie,'t Jeannie,'t Els. In de res van Valkeberg weurt dat neet gezag!

In 't centrum van Valkeberg zègke ze b.v.: iech, miech, diech, kies, sjrief, zuusterke,giefzig, eine knoep, bloom, versjriekkelijk, enz. terwiel in de directe omgeving kalle ze van: ich, mich, dich, kis, sjrif ,zusterke,giftig, eine knóp, blóm, versjriekkelijk.

Dao zint luuj in Valkeberg die zègke paort, haof, kaore, baore enz.; terwiel andere kalle van poort, hoof, kore, bore enz..

Datzelfde huërs doe mèt laeze, raegene, zaegene, aete, Kaersjmes, baek , raekene, naeve (neve) leze, regene, zegene, ete, Keersjmes, beek, rekene enz.

Opmerkelik:

* Een **tas** in 't Nederlands is get andersj es een **tas** in 't plat. Lègk oet.

* **Ein sjijf kies** ies in 't Mestreechs get andersj es **ein sjeif kies** in 't Valkebergs! Woarum?

Veldeke-Valkeberg ies ein vereinigung , die zich bezig hèlt mèt dialek en volkscultuur.

Gank veur miè items euver 't dialek nao de website van :

www.veldeke-valkeberg.nl veur:

't virtueel leespunkske (mèt geluid) en grammatica; dialek sjrieve dialekversjkes- leedsjes; plante- en blomename in 't plat; carnaval.

Op de Limburgse Wikipedia op internet: <http://li.wikipedia.org/wiki/Veurblaad> vings doe 'ne hièle boel ónderwerpe door en euver Limburg en de Limburgse taal.